

УДК 021.64:025.4/.5

Галицька Світлана Володимирівна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7902-8580>,

наукова співробітниця,

відділ комплексного опрацювання документів,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна,

e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК: ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ КЛАСИФІКАЦІЙ

У статті розглянуто досвід застосування бібліотечних класифікацій в інформаційно-пошукових системах національних бібліотек. З'ясовано, що

застосування бібліотечних ієрархій оптимізує навігаційні, пошукові процеси, орієнтування у структурі фондів.

Ключові слова: бібліотечна класифікація, національні бібліотеки, бібліографічний запис документа, класифікаційний індекс, тематичний пошук.

Сучасні бібліотеки пропонують онлайн-доступ до інформаційних ресурсів за допомогою веб-сайтів, які відрізняються один від одного за технічними характеристиками і наповненням. Спільним для бібліотечних сайтів є забезпечення доступу до електронного каталогу, різноманітних колекцій і баз даних бібліотеки та надання відповідних навігаційних і пошукових засобів.

Для організації та ведення систематичного каталогу, а також забезпечення пошуку за певною темою бібліотеки застосовують різні інструменти: тезауруси, предметні рубрики, системи класифікації (Десяткова класифікація М. Дьюї (ДДК), Універсальна десяткова класифікація (УДК), власні рубрикатори тощо). Важливим є представлення на сайті бібліотеки власної класифікаційної ієрархії для забезпечення орієнтування у структурі фондів і ефективного тематичного пошуку, а також визначення і фіксація зв'язків між класифікаційними системами. Система відповідності між ієрархічними структурами підвищує ефективність багатоаспектного інтелектуального пошуку і зумовлює можливість керування його напрямком.

Так, для систематизації документів і предметного пошуку Національна бібліотека Естонії (Таллінн, Естонія) використовує УДК і предметні рубрики. Як пошуковий елемент в електронному каталозі бібліотеки можна застосовувати класифікаційний індекс. Результатом пошуку за індексом УДК є перелік підпорядкованих йому індексів із зазначенням кількості наявних документів. Індекси УДК є активними елементами бібліографічних записів документів, вони забезпечують зв'язок з електронним каталогом бібліотеки та дають змогу автоматично формувати нові переліки записів.

Німецька національна бібліотека (Берлін, Лейпциг, Франкфурт-на-Майні, Німеччина) для індексації змісту документів і тематичного пошуку в електронному каталозі застосовує ДДК. Класифікаційний індекс можна використовувати як пошуковий елемент у всіх видах пошуку. У бібліографічному записі документа індекс не є активним елементом, але його можна застосовувати як пошуковий елемент для продовження тематичного пошуку.

Національна і університетська бібліотека Загреба (Загреб, Хорватія) застосовує для індексації змісту документів і тематичного пошуку в електронному каталозі УДК і предметні рубрики. Результатом пошуку за УДК є упорядкований перелік індексів, наданих наявним документам, із зазначенням їх кількості. Індокси УДК є активними елементами бібліографічних записів документів, забезпечують зв'язок з електронним каталогом бібліотеки та дають змогу автоматично формувати нові переліки записів.

Національна центральна бібліотека Флоренції (Флоренція, Італія) для індексації змісту документів і тематичного пошуку в електронному каталозі застосовує ДДК та предметні рубрики. Зручний пошук за навігатором Дьюї гарантує точність результатів інтелектуального пошуку. Бібліографічний запис документа містить активні елементи, за якими можна продовжувати інтелектуальний пошук: тематичні рубрики, індекс і заголовок рубрики ДДК.

Бібліотека Конгресу США (Вашингтон, США) для організації фондів, наукового опрацювання документів і тематичного доступу паралельно використовує LCC, власні Предметні рубрики та ДДК. На своєму веб-сайті вона надає доступ до таблиць класів (файли у форматі PDF), а також до відповідної навчальної та методичної документації.

Національні бібліотеки на своїх сайтах, крім таблиць класифікації, надають доступ до таблиць відповідності між різними класифікаційними схемами. Наприклад, «Класифікаційний Web» (Бібліотека Конгресу США) містить таблиці LCC, а також кореляції (20 таблиць) з різними системами організації знань: Предметними рубриками Бібліотеки Конгресу (LCSH), ДДК, системою класифікації Національної медичної бібліотеки. Зокрема, відповідність між позначеннями LCC і ДДК зазначено у таблицях: «Мапа LC (LCC) до класифікації Дьюї (DDC)», «Карта класифікації Дьюї (DDC) до LC (LCC)».

Взаємозв'язок між різними класифікаційними системами зумовлює можливість використання індексів і рубрикаційних заголовків одних систем в межах систем з іншими мовами, тобто створюється узагальнена класифікаційна система, в якій на загальних принципах інтегровано окремі мови та яка є основою ефективної навігації по інформаційних ресурсах. Бібліотечна ієрархія, яка наочно демонструє особливості тематичного наповнення фондів бібліотеки, допомагає обирати стратегію пошуку, уточнювати тему дослідження,

використовувати зв'язки класифікації та електронного каталогу тощо.

На своїх сайтах бібліотеки дають змогу ознайомитися зі структурою застосованої класифікації. Інформаційно-пошукові системи національних бібліотек України, Італії, Іспанії, Німеччини, Естонії, Чехії, Японії забезпечують перехід до електронного каталогу з автоматичним формуванням переліків бібліографічних записів документів, згрупованих відповідно до пошукового запиту. Активними елементами бібліографічних записів, які забезпечують зв'язок з електронним каталогом бібліотеки, є класифікаційні індекси у записах документів в електронних каталогах національних бібліотек України, Естонії, Загреба, Флоренції. Якщо з бібліографічного запису документа неможливо автоматично сформувати перелік документів за індексом документа, класифікаційний індекс можна застосовувати як пошуковий елемент для продовження тематичного пошуку.

Отже, забезпечення якісного, зручного та зрозумілого багатоаспектного тематичного пошуку за класифікацією в електронних каталогах, організованих на основі бібліотечних ієрархій, гарантує високу якість результатів і дозволяє національним бібліотекам світу виконувати одне з головних своїх завдань – надання користувачам можливості ефективного використання величезних структурованих масивів інформаційних ресурсів.

UDC 021.64:025.4/.5

Svitlana Halytska,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7902-8580>,

Researcher,

Department of Integrated Processing of Documents,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine

Kyiv, Ukraine,

e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

INFORMATION SEARCH SYSTEMS NATIONAL LIBRARIES: EXPERIENCE IN USING LIBRARY CLASSIFICATIONS

The article examines the experience of using library classifications in information and search systems of national libraries. It was found that the use of library hierarchies optimizes navigation, search processes, orientation in the structure of funds.

Keywords: library classification, national libraries, bibliographic record of a document, classification index, thematic search.